

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

งบการเงินเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับนักลงทุนในการตัดสินใจลงทุนในบริษัทใดบริษัทหนึ่ง จากวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ทำให้สำนักงานสอบบัญชีขาดความน่าเชื่อถือในสายตาของนักลงทุน และประชาชนทั่วไป เนื่องจากการล้มละลายของบริษัทขนาดใหญ่ อย่างเช่น เอนรอน และเวิลด์คอม ที่มีการปกปิดข้อมูลทางบัญชีที่แท้จริงไว้ แต่ผู้สอบบัญชีไม่ได้รายงานถึงข้อผิดพลาดที่แท้จริงออกมา ทำให้นักลงทุนต่างได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นอย่างมาก

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้รัฐสภาของสหรัฐอเมริกาได้ผ่านกฎหมายเศรษฐกิจฉบับหนึ่ง เมื่อเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2545 โดยกฎหมายฉบับนี้ เรียกว่า "Sarbanes-Oxley Act of 2002" โดยมีวัตถุประสงค์ในการปกป้องผลประโยชน์ของผู้ลงทุนในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกา ด้วยการปรับปรุงความถูกต้องและความน่าเชื่อถือได้ของการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อเรียกความเชื่อมั่นจากนักลงทุนและสาธารณชน อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากการออกกฎหมายนี้ ก่อให้เกิดการแสดงความไม่เห็นด้วยจากผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีและสอบบัญชีอย่างกว้างขวางในด้านการสอบบัญชี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากต่างประเทศ ทั้งจากสหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และ อาเซียน ซึ่งรวมทั้งประเทศไทย เพราะสำนักงานสอบบัญชีต่างชาติที่เป็นผู้ออกรายงานการสอบบัญชี ให้กับบริษัทจดทะเบียนในสหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องจดทะเบียนภายใต้กฎหมายฉบับนี้ และหากสำนักงานสอบบัญชีในสหรัฐอเมริกาได้ใช้ผลงานการตรวจสอบของสำนักงานสอบบัญชีต่างชาติ ในการเสนอรายงานต่องบการเงินที่เสนอต่อตลาดหลักทรัพย์ในสหรัฐอเมริกา สำนักงานในสหรัฐอเมริกาต้องพร้อมจะส่งมอบกระดาษทำการของผู้สอบบัญชีต่างชาติต่อคณะกรรมการกำกับดูแลการสอบบัญชีของบริษัทมหาชน (Public Company Accounting Oversight Board – PCAOB) ของสหรัฐอเมริกา นอกจากนั้นกฎหมายนี้ยังมีผลกระทบอย่างมากต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารของบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชี และผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี รวมทั้งมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหรือนำเสนอรายงานการสอบบัญชี (ปกรณ์เพ็ญภาคกุล, 2545 : 74), (ศิลาพร ศรีจันเพชร, 2546 : 37, 42)

จากกฎหมายฉบับนี้มีประเด็นหลัก ๆ อยู่ 5 ส่วน คือ (1) การตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลการบัญชี (และการสอบบัญชี) ของบริษัทมหาชน (2) การกำหนดมาตรการวัดความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีซึ่งผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติตาม (3) การกำหนดความรับผิดชอบของผู้บริหาร

บริษัทเกี่ยวกับการกำกับดูแลและคณะกรรมการตรวจสอบ (4) การเปิดเผยข้อมูลให้โปร่งใสและบ่อยครั้งขึ้นกว่าเดิม และ (5) การปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีผู้วิเคราะห์หลักทรัพย์มีผลประโยชน์ทับซ้อน

กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มีคณะกรรมการกำกับดูแลการสอบบัญชีของบริษัทมหาชนเพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบงบการเงินของบริษัท รวมถึงหลักเกณฑ์ด้านการสอบบัญชี การควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชี มรรยาทและความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชี กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดว่าทุก ๆ 5 ปี สำนักงานสอบบัญชีจะต้องเปลี่ยนตัวผู้สอบบัญชีที่รับผิดชอบงานสอบบัญชีของลูกค้าแต่ละราย เพื่อไม่ให้เกิดความคุ้นเคยกับลูกค้ามากเกินไป จนไม่รายงานถึงข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น

ทางด้านบริษัทผู้รับการตรวจสอบ เมื่อต้องเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการเลือกผู้สอบบัญชี จึงมีหน้าที่ในการสรรหาผู้สอบบัญชีที่เหมาะสม เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ผู้บริหารมีหน้าที่ในการรับผิดชอบต่อความถูกต้องของงบการเงิน และต้องยืนยันว่างบการเงินนั้นแสดงผลการดำเนินงาน และฐานะการเงินของบริษัทตามสภาพที่ไม่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

ดังนั้น ผู้ทำวิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยงจากการตรวจไม่พบข้อผิดพลาดในการสอบบัญชีภายใต้มาตรการสับเปลี่ยนผู้สอบบัญชี โดยจะมองความเสี่ยงในด้านความเสี่ยงจากการตรวจไม่พบข้อผิดพลาด (Detection Risk) ในมุมมองของผู้รับบริการตรวจสอบ ที่เป็นบริษัทย่อยของบริษัทที่จดทะเบียนในสหรัฐอเมริกาที่ดำเนินงานในประเทศไทย อีกทั้งยังศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีและหน่วยงานกำกับดูแล ในการนำกฎหมาย Sarbanes – Oxley Act มาใช้กับบริษัทที่จดทะเบียนในประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยงจากการตรวจไม่พบข้อผิดพลาดในการสอบบัญชีภายใต้มาตรการสับเปลี่ยนผู้สอบบัญชีของ Sarbanes – Oxley Act ในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงระดับความเสี่ยงในการตรวจไม่พบข้อผิดพลาดในการสอบบัญชีภายใต้มาตรการสับเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ในมุมมองของบริษัทย่อยของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งสหรัฐอเมริกาที่ดำเนินงานในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อความเสี่ยงจากการตรวจไม่พบข้อผิดพลาดในการสอบบัญชีภายใต้มาตรการสับเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ในมุมมองของบริษัทย่อยของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งสหรัฐอเมริกาที่ดำเนินงานในประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อความเสี่ยงจากการตรวจไม่พบข้อผิดพลาดในการสอบบัญชีภายใต้มาตรการปรับเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ในมุมมองของผู้สอบบัญชี
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีและหน่วยงานกำกับดูแลในการนำ Sarbanes – Oxley Act มาใช้กับบริษัทที่จดทะเบียนในประเทศไทย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึง “ปัจจัยที่ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยงจากการตรวจไม่พบข้อผิดพลาดในการสอบบัญชีภายใต้มาตรการปรับเปลี่ยนผู้สอบบัญชีของ Sarbanes – Oxley Act ในประเทศไทย” โดยรวมถึง

1. ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีของบริษัทย่อยของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งสหรัฐอเมริกาที่ดำเนินงานในประเทศไทย

บุคคลที่ได้รับการเลือกให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีหรือตำแหน่งที่เทียบเท่า สาเหตุของการเลือกผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีหรือตำแหน่งที่เทียบเท่าให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถามในการทำวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากบทบาทหน้าที่ของผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีหรือตำแหน่งที่เทียบเท่า มีความสัมพันธ์และมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้สอบบัญชี ซึ่งผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีหรือตำแหน่งที่เทียบเท่ามีหน้าที่รับผิดชอบในงานด้านบัญชีของบริษัททั้งหมด ด้วยเหตุนี้ ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีหรือตำแหน่งที่เทียบเท่าจึงเป็นผู้ที่สามารถประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีได้อย่างเหมาะสม

2. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

สาเหตุของการเลือกผู้สอบบัญชีที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เนื่องจากบทบาทหน้าที่ของผู้สอบบัญชี มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในการตรวจสอบงบการเงินให้กับบริษัทย่อยของบริษัทที่จดทะเบียนในสหรัฐอเมริกาที่ดำเนินงานในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าผู้สอบบัญชีที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ มีความเหมาะสมที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยงจากการตรวจไม่พบข้อผิดพลาดในงานสอบบัญชี

3. หน่วยงานกำกับดูแลตามกฎหมาย ได้แก่

- 3.1 สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)
- 3.2 คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี (ก.บช.)

ในส่วนของหน่วยงานกำกับดูแลตามกฎหมาย ผู้วิจัยจะสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำ Sarbanes - Oxley Act มาใช้กับบริษัทที่จดทะเบียนในประเทศไทยเท่านั้น

1.4 ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ทำการศึกษาในเรื่องกฎหมาย Sarbanes – Oxley Act ซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อบริษัทย่อยของบริษัทที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งสหรัฐอเมริกาที่ดำเนินงานในประเทศไทย จึงมีกลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีขนาดเล็ก เนื่องจากประชากรที่เข้าลักษณะที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายนี้มีจำนวนน้อย ด้วยข้อจำกัดนี้ ทำให้กลุ่มที่ใช้ในการศึกษามีขนาดเล็ก

2. ผู้วิจัยไม่สามารถวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยโดยการแบ่งกลุ่มของแต่ละประเภทอุตสาหกรรมและขนาดของบริษัทผู้รับการตรวจสอบได้ เนื่องจากการแบ่งกลุ่มข้างต้นนี้มีผลทำให้ข้อมูลของแต่ละกลุ่มมีจำนวนน้อยจึงไม่สามารถจะหาค่าสถิติได้ ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ปัจจัยจากภาพรวม เพื่อที่จะสามารถวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและอธิบายถึงผลกระทบได้

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การสอบบัญชี	หมายถึง การตรวจสอบสมุดบัญชี เอกสารประกอบการลงบัญชี และหลักฐานอื่น ๆ โดยผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชี ตามแนวทางปฏิบัติงานที่วิชาชีพได้ กำหนดเป็นมาตรฐานไว้ เพื่อให้ผู้สอบบัญชีจะสามารถวินิจฉัยและแสดง ความเห็นได้ว่างบการเงินที่กิจการจัดทำขึ้นมีความถูกต้องตามที่ควร ในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป และงบการเงินดังกล่าว
ผู้สอบบัญชี	หมายถึง ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ปฏิบัติงานสอบบัญชีเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินที่ได้ตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี

ความเสี่ยงจากการตรวจสอบ	หมายถึง ความเสี่ยงที่วิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระที่ผู้สอบบัญชีใช้ไม่สามารถตรวจพบการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในยอดคงเหลือของผู้สอบบัญชีหรือประเภทของรายการ
ความเสี่ยงจากการตรวจสอบไม่พบ	หมายถึง ความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบไม่พบข้อผิดพลาดอันมีสาระสำคัญในงบการเงิน ซึ่งระบบการควบคุมภายในไม่สามารถป้องกันได้
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชี	หมายถึง ความสัมพันธ์ในด้านการปฏิบัติงานและความสนิทสนมของผู้สอบบัญชีกับบริษัทผู้รับการตรวจสอบ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบงบการเงิน เพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น และทำให้ผู้สอบบัญชี และบริษัทผู้รับการตรวจสอบที่เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการตื่นตัวมากขึ้น เมื่อมีความเป็นไปได้ในการนำกฎหมาย Sarbanes – Oxley Act มาใช้กับบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

1.7 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่สนใจศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 84 คน และ ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีของบริษัทย่อยของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งสหรัฐอเมริกาที่ดำเนินงานในประเทศไทย จำนวน 78 บริษัท โดยก่อนทำแบบสอบถามจะทำการสัมภาษณ์ตัวอย่างจากประชากรเพื่อนำมาจัดทำแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล